

С. Литвиної-Кіндратюк, Б. Кіндратюка, яке показало цікавий факт: на запитання анкети “Назвіть 2-3 прислів'я чи приказки, які стосуються значення здоров'я в житті людини, пошуку шляхів його збереження і зміцнення”, не відповів жоден з респондентів. Респондентами були учні 8-10 класів.

Використана література:

1. Куц А. С., Скибенко З. С. Формы и методы агитации и пропаганды физической культуры и спорта в школе / А. С. Куц, З. С. Скибенко. – К., 1988. – 28 с.
2. Литвин-Кіндратюк С., Кіндратюк Б. Українське народне прислів'я – традиційний орієнтир особистості на утвердження цінностей здорового способу життя / С. Литвин-Кіндратюк, Б. Кіндратюк // Народознавство та організація здорового способу життя школярів. – Івано-Франківськ, 1997. – С. 194-214.
3. Номис Н. Українські приказки, прислів'я і таке інше / Н. Номис. – К. : Либідь, 1993. – 768 с.
4. Приступа Є. Народна фізична культура українців / Є. Приступа. – Л. : УСА, 1995. – 254 с.
5. Українська усна народна творчість : підручник. – 2-ге вид., стереотип. – К. : Знання – прес, 2003. – 591 с.
6. Шиян Б. М. Теорія і методика фізичного виховання школярів. – Ч 1 / Б. М. Шиян. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2001. – 272 с.

Потужний А. В., Закопайло С. А. Некоторые особенности взглядов на здоровье в украинских народных пословицах и поговорках.

В статье исследуется, выраженное в украинских народных пословицах и поговорках, отношение украинского этноса к особенностям здорового образа жизни, физической закалки и силы.

Ключевые слова: здоровье, сила, пословица, поговорки.

POTUZHNIY A. V., ZAKOPAYLO S. A. Some features of looks are on a health in the Ukrainian folk proverbs and saying.

In the article probed, shown in the Ukrainian folk proverbs and saying, attitude of Ukrainian ethnos toward the features of healthy way of life, physical tempering and force.

Keywords: health, healthy way of life, force, proverb, saying.

Романовська Л. І.

Хмельницький національний університет

ОБГРУНТУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ З ДІТЬМИ-СИРОТАМИ ІЗ ПРАВООСВІТИ

У статті розкриваються теоретичні аспекти розробки питання українських учених про надання правоосвіти дітям, які перебувають у притулках для неповнолітніх. До найактуальніших завдань на сьогодні належать соціально-педагогічна робота з безпритульними дітьми та, як один із важливих напрямів, правоосвіта, яка має захистити дитину у соціальному середовищі, навчити її не тільки знати свої права, але й дотримуватися власних обов'язків.

Ключові слова: соціально-педагогічна робота, правоосвіта, діти-сироти, захист прав.

Останнім часом діти отримують достатню кількість інформації про свої права. У Концепції громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності зазначено, що найбільш визначальною

характеристикою громадянської зрілості та громадянського виховання у сучасному суспільстві є розвинена правосвідомість – усвідомлення своїх прав, свобод, обов'язків, ставлення до закону та державної влади. Тому метою даної статті є розкриття необхідності наукового обґрунтування в сучасній українській педагогіці ролі правоосвіти дітей, які перебувають у притулках для неповнолітніх. Даним питанням в українській науці займаються І. Д. Зверєва, І. М. Ковчина, М. М. Фіцула та інші.

Питання соціально-педагогічної роботи з дітьми, які перебувають у притулку для неповнолітніх, є дуже важливим. Одним із напрямів такої роботи є правоосвіта дітей. Відомо, що безпритульні діти достатньо володіють інформацією про свої права, але не хочуть нічого чути про власні обов'язки. Тому розробка українськими ученими напряму правоосвіти у соціально-правовому захисту населення є вагомою.

Отже, інформація, яку діти отримують у різних, доступних для їхнього віку способах, дійсно допомагає. Але часто трапляються такі випадки, коли діти дуже добре знають свої права, але при цьому порушують права інших дітей і навіть дорослих. На нашу думку, причиною цього є недостатнє розуміння своїх обов'язків, які супроводжують кожне право. Звісно, дітям приємніше вимагати дотримання своїх прав від дорослих, ніж докладати зусиль до виконання своїх обов'язків.

Тому важливо виявити, насамперед, теоретичні засади соціально-педагогічної роботи з дітьми, позбавленими батьківського піклування, виявити наукові підходи до вирішення даної проблеми та окреслити умови соціально-педагогічної роботи з дітьми, позбавленими батьківського піклування у ракурсі нашого дослідження – через правоосвіту таких дітей у притулку.

Переконливим є те, що людство не знайшло ніяких форм догляду за дитиною, які змогли б замінити батьківську турботу та сімейне оточення. Тому діяльність держави повинна бути спрямована на створення таких правових форм утримання та виховання дітей, які потребують батьківського піклування, що здатні були б до певної міри замінити сім'ю. Всі форми опіки та піклування над дітьми-сиротами і дітьми, позбавленими батьківського піклування, можуть лише пом'якшити негативний вплив становища на дитину, у якому вона опинилась, а не компенсувати повністю відсутність її власної сім'ї.

Однак, поки що державна система опіки та піклування в Україні не відповідає реаліям сьогодення та не забезпечує в повному обсязі гарантії прав дитини відповідно до Конвенції ООН про права дитини.

На думку відомого українського ученого М. М. Фіцули [6], здатність людини розуміти норми моралі та законів й відповідним чином поводитися не є вродженою. Ці властивості виникають під дією особливих, спеціальних виховних заходів, у комунікації людини з іншими людьми, у процесі їх участі в різних видах діяльності.

Український учений В. Я. Загрева [1] зазначає, що правоосвіта є складним процесом вивчення і засвоєння теоретичних основ права, формування правових уявлень і понять, розвиток на цій основі правосвідомості та правової вихованості, мотивів діяльності та культури правового мислення, організації досвіду правомірної поведінки і діяльності. Усе складає правову культуру особистості і спонукає соціальних педагогів до соціально-педагогічної роботи з дітьми, позбавленими батьківського піклування, до навчання їх правам та обов'язкам.

Процес правового виховання пов'язаний з правовою освітою дітей від народження до 18 років. Результативність такої роботи обумовлюється особливостями розвитку інтелектуальної сфери (здібностей, чуттєвого пізнання, відчуття, сприйняття, уяви, мислення), формуванням поглядів, оцінних ставлень, переконань, правових умінь і навичок у процесі організації навчально-виховної діяльності.

Проте правова освіта не обмежується лише знанням закономірностей розвитку права, основоположних його принципів і норм, певним рівнем їх розуміння та засвоєння, а й передбачає розвиток, збагачення й удосконалення правового мислення, правової пам'яті і правового уявлення особистості.

Дослідження, проведені В. Я. Загревою, дає змогу стверджувати, що у системі правового виховання доцільно виділити три головні аспекти: інтелектуально-інформаційний, емоційно-мотиваційний та особистісно-діяльнісний. Тому правове виховання дітей будь-якого віку охоплює такі компоненти: формування правосвідомості (опанування правовими знаннями; вироблення позитивного ставлення до правових норм; переконаність у них як основи соціальної справедливості й захищеності кожної особи) та вироблення досвіду правової поведінки, демократичних стосунків, правомірних дій. Правова вихованість розглядається як інтегративна якість особистості, в основі якої лежить єдність свідомості (усвідомлення справедливості права й закону, сприйняття правової поведінки) й правомірної діяльності як природної основи життя.

Оскільки наше дослідження присвячене дітям, позбавленим батьківського піклування, які знаходяться у притулку, то нами було виявлено, що реальний стан правового виховання у загальноосвітніх школах-інтернатах не відповідає сучасним вимогам. Правове виховання, як правило, полягає лише у вивченні базового навчального курсу "Основи правознавства" в 9-му класі. Курси за вибором "Практичне право", "Людина і суспільство", "Ми – громадяни України" та інші, зазвичай, не вивчаються. Відсутня система позаурочної виховної роботи правового характеру. Спостерігається низький рівень правової освіченості дітей в усіх класах, деформована їхня морально-правова свідомість, домінують антиправові орієнтації у способах задоволення своїх потреб тощо.

Українською ученою І. В. Зверевою [2] у своєму монографічному дослідженні “Соціально-педагогічна робота з дітьми та молоддю в Україні: теорія і практика” обґрунтовано ідею про необхідність дотримання і захисту в превентивній роботі прав дітей та молоді. Вона довела, що соціально-педагогічний захист дитинства реалізується у таких напрямках: загальноосвітній (допоміжний, позашкільний і професійний), під час якого створюються умови для інтелектуального розвитку особистості завдяки розширенню мережі дитячих, підліткових, молодіжних об’єднань, шкіл, курсів, секцій, клубів за інтересами; поглиблюються наукові соціальні знання про суспільство, особу, сім’ю, сфери життєдіяльності завдяки розвитку служб соціально-педагогічної допомоги; здійснюється підтримка дитячих, підліткових і молодіжних ініціатив зі створення і розвитку спортивно-оздоровчих закладів і проведення спортивних заходів, організації сімейного спортивного дозвілля тощо; розвивається технічна і художня творчість дітей на основі реалізації програм соціально-педагогічного захисту обдарованих дітей і підлітків; організовуються екологічні експедиції, факультативи з вивчення історії, мови, культури народу, створюються умови для професійної підготовки підлітків і перепідготовки молоді, організації курсів, консультацій; виховно-профілактичний, який ґрунтується на виявленні несприятливих психобіологічних умов, психолого-педагогічних факторів, що зумовлюють відхилення у психічному і соціальному розвитку дітей, підлітків, молоді, в їхній поведінці, стані здоров’я тощо. З цією метою вживаються організаційно-педагогічні заходи зі створення виховуючого середовища за місцем проживання дітей, включення різних соціальних інституцій у процес виховання, надання соціально-педагогічної допомоги дітям із сімей групи ризику; вирішення проблем зайнятості та працевлаштування неповнолітніх завдяки створенню робочих місць для молоді й неповнолітніх в умовах ринкової економіки; підтримки діяльності різного роду установ спорту, культури, організації дозвілля; охоронний (психолого-педагогічний), який передбачає соціально-педагогічну охорону і захист дітей (на противагу існуючій системі каральних заходів), неповнолітніх з відхиленнями у поведінці; дітей і підлітків, які зазнали жорстокості, насильства; неповнолітніх, які повернулися з місць позбавлення волі; створення юридичних консультативних пунктів, що мають забезпечувати захист прав та інтересів дитини, роз’яснювати положення чинного законодавства про пільги молодим сім’ям, жінкам, неповнолітнім, молоді; соціально-правову психолого-педагогічну підтримку дітей з неповних сімей, формування правового ставлення до своїх батьківських функцій тих, хто розлучився і пішов з сім’ї, а також батьків, які не були в шлюбі; надання соціально-правової допомоги сиротам, інвалідам і сім’ям інвалідів, що мають неповнолітніх дітей, малозабезпеченим сім’ям групи ризику, дітям, які стали жертвами екологічних і техногенних катастроф, а також тим, хто потрапив в інші екстремальні ситуації (біженці, переселенці) тощо.

Відомо, що у притулку перебувають діти різного віку – від 3 до 18 років. Тому у ньому є шкільний режим і проводиться навчальні заняття. Ми вважаємо за можливим проводити з такими дітьми інтегровані уроки. Таку позицію підтримує і Л. О. Мацук [3].

Досліджуючи особливі якості дітей-сиріт, С. С. Огірком [5] у ході теоретичного дослідження встановлено, що діти-сироти відрізняються від своїх ровесників із сімей за рядом параметрів. Це затримка фізичного і психічного розвитку, обмеженість соціальних контактів, нестабільність емоційних зв'язків, зниження уваги, інтересу, обмежена кількість комунікативних висловлювань. Під час ігор у таких вихованців знижена ініціативність, відкритість, дружжелюбність, водночас частішають прояви агресивності. Такі особливості розвитку дитини-сироти можуть бути безпосередньою причиною дезадаптації і призводити до дисгармонізації відносин між особистістю і соціальним середовищем: емоційний стан, прояви афективних станів, контактність, прояви асоціальних форм поведінки, ставлення до діяльності й рівень активності в ній. Дітей, що перебувають у притулку, потрібно стимулювати до діяльності.

Отже, теоретичне обґрунтування соціально-педагогічної роботи з дітьми-сиротами із захисту їхніх прав дозволяє зробити висновок про залежність ефективності застосування стимулів зацікавленості, а також "спрямованість особистості", які залежать значною мірою від змісту, мети і критеріїв соціально-правової діяльності. Якою стане майбутня людина залежить від ідеалу і відповідних йому критеріїв цінності особистості і її діяльності, які схвалюються, заохочуються моральними нормами, традиціями, системою виховання, законами, тобто системою державного стимулювання, а також від ступеню дотримання в суспільстві в цілому і його мікросоціумах об'єктивно зумовленої "технології" стимулювання.

Подальшими *розвідками* наукових досліджень можуть бути: навчання соціально-правовому захисту дітей молодшого шкільного віку, які потрапили у скрутну життєву ситуацію; соціально-правовий захист неповнолітніх засобами соціально-правової роботи; захист прав дітей неповнолітніх матерів тощо.

Використана література:

1. *Загрева В. Я.* Формування правової культури підлітків у процесі навчально-виховної роботи школи-інтернату / Проблеми педагогічних технологій : збірник наукових праць. – Луцьк, 2001. – № 4. – С. 84-87.
2. *Зверева І. Д.* Соціально-педагогічна робота з дітьми та молоддю в Україні: теорія і практика. – К. : Правда Ярославичів, 1998. – 25,2 др. арк.
3. *Мацук Л. О.* Правове виховання дітей в сім'ї // Педагогіка: Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету. – № 2. – Тернопіль, 2001. – С. 17-19.
4. *Миценко В. І.* Педагогічна спадщина Герберта Спенсера : навчальний посібник. – Кіровоград : ЦУВ, 2002. – 97 с.
5. *Огірок С. С.* Проблема розумності людських потреб і розвиток особистості // Актуальні філософські та культурологічні проблеми сучасності: альманах. Зб. наукових праць / відп. ред. М. М. Бровко, О. Г. Шутов. – К. : Знання, 2000. – С. 90-97.

6. *Фицула М. М.* Педагогіка : навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти. – К. : Видавничий центр “Академія”, 2000. – 544 с.

РОМАНОВСКАЯ Л. И. *Обоснование социально-педагогической работы с детьми-сиротами по правообразованию.*

В статье раскрываются теоретические аспекты разработки украинских ученых вопросов о правовом обучении детей, которые попали в приюты для несовершеннолетних. Самой актуальной задачей на сегодня является социально-педагогическая работа с такими детьми и, как одно из важнейших направлений, правообучение, которое должно защитить ребенка в социальной среде, научить его не только знать свои права, но и выполнять свои обязанности.

Ключевые слова: *социально-педагогическая работа, правообучение, дети-сироты, защита прав.*

ROMANOVSKAYA L. I. *Ground of socially-pedagogical work with children-orphans on the legal education.*

The article reveals the theoretical aspects of the development issues of Ukrainian scientists according to the legal provision for children who stay in shelters for minors. The most urgent tasks today are the social and pedagogical work with homeless children and as one of important trends – the legal education, which have to protect children in the social environment, teach him not only to know their rights but also respect their duties.

Keywords: *the social and educational work, legal education, orphans, human rights protection.*

Світайло С. В.
Київський університет імені Бориса Грінченка

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ВОКАЛЬНО-ХОРОВОЇ РОБОТИ ІЗ ШКОЛЯРАМИ

У статті розкрито особливості роботи учителя музики із школярами, зокрема з дитячим хором колективом: розвиток голосових даних, вироблення співацьких навичок, розучування і виконання вокально-хорових творів. Стисло охарактеризовано жанри хорової музики, підготовчу роботу учителя до занять з музики чи репетицій.

Ключові слова: *вокально-хоровий спів у школі, методика музичного виховання, музична педагогіка.*

Музичне виховання школярів засобами вокально-хорового співу передбачає застосування у навчальному процесі певного комплексу методичних засобів. До них належать і прийоми та засоби роботи учителя музики над розучуванням і виконанням вокально-хорових творів. Актуальність цього методичного питання зумовлена тим, що сьогодні значно менше, порівняно з попередніми десятиліттями, видається методичної літератури з музичного виховання школярів (репертуарних збірників для шкільних хорових колективів, методичних розробок, рекомендацій), суттєво скоротилася й мережа закладів музичного виховання дітей (музичних студій, дитячих хорів, музичних ансамблів), а тому головним осередком такої